

права в регулюванні отношений в области експертизы, их совершенствование. Приводится система и структура общей теории экспертологии и ее задачи.

THE CONCEPT AND PLACE OF THE GENERAL THEORY OF FORENSIC EXPERTOLOGY IN THE SYSTEM OF LEGAL SCIENCES

N. Klymenko

The article deals with the concepts of the general theory of forensic expertology, the conditions that contributed to its creation, the place of forensic expertology in the system of legal sciences, the scope of its subject, the question of interaction and relationship science criminology and forensic expertology. The forms of using the norms of international law in the regulation of relations in the field of expertise, their improvement are determined as well. The system and structure of the general theory of expertology and its task are presented.

УДК 343.985

В. П. Корж
доктор юридичних наук, професор

Харківський національний університет внутрішніх справ

ДЕЯКІ ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ЩОДО СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ НАУКИ КРИМІНАЛІСТИКИ

Проведено науковий аналіз об'єктів криміналістичного вивчення, розглянуто дискусійні питання щодо обмеження сфери криміналістики, концепцію збільшення кількості розділів науки криміналістики, удосконалення її системи.

Ключові слова: криміналістика, об'єкти, система, методика, розслідування, правопорушення.

Сучасному розвитку науки криміналістики сприяють праці відомих криміналістів минулих століть та наших сучасників: Г. Гросса, А. Бертільйона, Р. Рейсса, Е. Локара, Є. Ф. Буринського, В. І. Громова, С. М. Потапова, М. В. Терзієва, Р. С. Белкіна, О. М. Василева, А. І. Вінберга, Г. Л. Грановського, Л. Ю. Ароцкера, В. Я. Колдина, В. П. Колмакова, О. Н. Колесніченко, І. Ф. Крилова, В. К. Лисиченка, Г. А. Матусовського, С. П. Мітрічева, М. В. Салтевського, М. Я. Сегая, М. А. Селіванова, Б. М. Шавера, О. О. Ейсмана, М. П. Яблокова та інших. Питання про предмет, систему та методи науки криміналістики були і є темою широких дискусій, окремих наукових досліджень. Так, ще у 1893 році Г. Гросс, у своїй роботі «Керівництво для судових слідчих як система

криміналістики», обґрунтував появу нової самостійної науки про техніку розслідування злочинів, яку назвав «криміналістикою», і визначив два її завдання: практичне і теоретичне. Практичне полягає у встановленні істини у кожній кримінальній справі, теоретичне – у вивченні злочинця і пізнанні злочину. Пізнання об'єктивної дійсності у будь-якій галузі може бути плідним тоді, коли чітко визначено предмет даної конкретної науки [6, с.15].

Варто погодитися з В. П. Колмаковим, який зазначав, що об'єктом вивчення криміналістики, як юридичної науки, є злочини, які задумані, підготовлені, що почалися та скоєнні. Проте, криміналістика вивчає їх з позиції запобігання та розкриття, що досягається за допомогою розроблюваних і рекомендованих нею наукових методів [8, с. 6].

У юридичній літературі більшість криміналістів правильно обґрунтовує наявність двоєдиного об'єкту пізнання – злочинну діяльність і криміналістичну діяльність. Криміналістична діяльність спрямована на виявлення, розкриття, розслідування злочинів та їх запобігання [14, с. 15].

Водночас, сучасне реформування кримінального процесуального законодавства зруйнувало наукові школи, процесуальні інститути, а псевдонаукові дефініції призвели до юридичних колізій в правотворчості і правозастосуванні. Так, аналіз положень окремих норм в главах 19-25 КПК України, дозволяє зробити висновок про правове невігластво законодавця, який нормами кримінально-процесуального законодавства зобов'язав слідчого, прокурора розслідувати «кримінальні правопорушення і кримінальні проступки», тобто дії, які передбачені чинним Кримінальним кодексом України. Зазначені в нормах КПК категорії «кримінальні правопорушення» і «кримінальні проступки», суперечать основам фундаментальної юридичної науки – теорії держави і права, спеціальним і прикладним юридичним наукам, науковим дослідженням. Автори КПК ігнорують правову аксіому: *не має злочину і не має покарання, якщо не має закону*. В Україні не має Закону «Про кримінальну відповідальність за кримінальне правопорушення». Незважаючи на те, що повністю недопустима аналогія у сфері кримінального законодавства слідчі, виконуючи вимоги КПК розслідують кримінальні правопорушення, а судді засуджують обвинувачених за діяння, які не передбачені кримінальним законом.

Слід відмітити, що зазначена міжгалузєва колізія суперечить конституційному, кримінальному праву та законодавству, теоретичним положенням науки криміналістики про її об'єкт та предмет, спосіб скоєння злочину, криміналістичну характеристику злочинів, методику розслідування окремих видів злочинів, криміналістичні вчення. Не можна погодитися з окремими вченими,

які в угоду політикам і авторам КПК вигадали такі псевдонаукові дефініції як «криміналістичний аспект розслідування кримінальних правопорушень», «методика розслідування кримінальних правопорушень». Такий псевдонауковий підхід свідчить про зраду науці криміналістиці. Варто погодитися з точкою зору Г. Гросса, який зазначав, що «криміналістика за природою своєю починається лише там, де кримінальне право, також за своєю природою, припиняє свою роботу: матеріальне кримінальне право має своїм предметом вивчення злочинного діяння і покарання, формальне кримінальне право (процес) укладає правила застосування матеріального кримінального права. Але яким способом вчиняються злочини? Як досліджувати ці способи і розкривати їх, які були мотиви скоєння такого, які цілі – все це не визначає ні кримінальне право, ні процес. Це становить предмет криміналістики [6, с.8].

Вважаємо, що для усунення цієї колізії, необхідно внести зміни в окремі положення КПК України і визначити в них єдину термінологію Кримінального кодексу – «злочин», розслідування якого забезпечується процесуальними засобами».

У юридичній літературі дискусійними залишаються питання щодо обмеження сфери криміналістики тільки рамками досудового (попереднього) слідства, розширення предмету криміналістики, концепції криміналістики обвинувачення і криміналістики захисту; концепції господарської і банківської криміналістики. Більшість криміналістів (М. М. Гродзинський, М. В. Терзів, А. І. Вінберг, В. П. Колмаков, Л. Є. Ароцкер, В. І. Гончаренко, М. П. Яблоков та інші) правильно зазначають, що криміналістика є наукою, яка слугує слідству і дізнанню, але її прийоми, методи та рекомендації можуть бути застосовані в судовому слідстві в цілому, при проведенні окремих судових дій. Криміналістика є наукою єдиною, неповторною, самостійною. Розроблені наукою криміналістикою рекомендації, прийоми та методи використовуються сторонами у цивільному, господарському, адміністративному судочинстві.

Водночас, деякі автори пропонують розробити окрему криміналістику для прокурорів, криміналістику для адвокатів. Зокрема, О. Я. Баєв пропонує окрему криміналістику для адвокатів [1, с. 58–65]. Деякий інший підхід до вирішення зазначеної проблеми у Т. В. Варфоломєєвої та В. Г. Гончаренка, які у підручнику «Криміналістика» академічний курс, запропонували криміналістичні рекомендації адвокатам щодо використання науково-технічних засобів, тактики бесіди адвоката з підзахисним, інші аспекти тактики в адвокатській діяльності [3, с. 232, 255]. Серед вчених є прихильники криміналістики для обвинувачення. Вважаємо, що штучно утворювати криміналістику для адвоката, державного обвинувача, судді не доцільно. Розроблені наукою криміналістикою рекомендації, прийоми

та методи використовуються у практичній діяльності слідчим і прокурором на досудовому слідстві, державним обвинувачем, захисником, суддею під час судового розгляду кримінального провадження. Зазначене свідчить про відсутність об'єктивних умов для розширення предмета науки криміналістики.

Дискусійними питаннями сучасної криміналістики є проблеми удосконалення системи криміналістики, концепція збільшення кількості розділів криміналістичної науки.

Важливим методологічним питанням науки криміналістики є конкретизація її системи. Предмет і система криміналістики взаємопов'язані і взаємообумовлені. Водночас, система науки безпосередньо обумовлена її предметом. Системі науки криміналістики притаманні: зовнішній прояв її змісту і підпорядкованість по відношенню до предмету науки. Дискусія в криміналістичній науці щодо системи криміналістики у вигляді загальної та особливої частини мала місце ще в кінці 30-х років (Б. М. Шавер), потім в кінці 80-х та першій половині 90-х років минулого століття (В. В. Степанов, Л. Я. Драпкін, Г. А. Матусовський). Втім так і не отримала широкої наукової підтримки. Зазначена в дискусії проблема на початку двадцять першого століття стала предметом дебатів й обговорення на наукових конференціях. Наукові підходи до формування системи криміналістики, викладені в юридичній літературі В. А. Гамзою, А. Ф. Волобуєвим, В. Є. Корноуховим, В. О. Образцовим, В. В. Тищенком та іншими дослідниками.

Так, В. О. Образцов вважає, що з точки зору формально-логічної теорії класифікації чотириохелементна система криміналістики не є класифікаційною і відділена від потреб практики. У зв'язку з цим, він пропонує наступні розділи криміналістики: в загальній частині – «вступ до криміналістики», «пошуково-пізнавальна діяльність в криміналістичному судочинстві як об'єкт криміналістичного забезпечення», а у особливій частині – «особливості криміналістичного забезпечення досудового кримінального провадження», «організаційно-тактичні особливості підготовки і проведення слідчих дій», «методико-криміналістичне забезпечення попереднього розслідування» [10, с. 38].

Точка зору В. О. Образцова є спірною. Слід погодитися з О. Ю. Головіним, що кожна криміналістична класифікаційна система включає цілісне понятійне утворення, кожний із елементів (понять) знаходяться в нерозривних, взаємопов'язаних зв'язках між собою. В класифікаційних системах присутні зв'язки, котрі визначаються на підставі поділу понять. Безумовно, поняття, одержане в результаті класифікаційного ділення, не може бути ширше, ніж основне поняття, а також не може бути рівним основному [5, с. 29]. Вище зазначене

дозволяє зробити висновок про те, що класифікаційна система криміналістики як цілісне понятійне утворення включає взаємопов'язані нерозривні поміж собою елементи: загальної теорії криміналістики, криміналістичної техніки, криміналістичної тактики та методики розслідування окремих видів злочинів. У зв'язку з цим, викладені пропозиції В. О. Образцова щодо побудови класифікаційної системи криміналістики, суперечать основним положенням вчення про класифікаційні системи. На наш погляд, виокремлення в системі криміналістики загальної та особливої частин має більш штучний характер.

Двохелементну систему криміналістики та зміну назви окремих її розділів пропонує А. Ф. Волобуєв. Він вважає, що назви структурних розділів криміналістики мають умовний характер і що більшість положень в розділах криміналістичної техніки і тактики [4, с. 92]. Автор пропонує назви окремих розділів в загальній частині криміналістики змінити. Так, розділ «Криміналістична техніка» назвати «Криміналістична техніка збирання та дослідження слідів злочину», а назву розділу «Криміналістична тактика» замінити на «Криміналістична тактика збирання і дослідження доказів». Вважаємо, що А. Ф. Волобуєв в запропонованих назвах розділів, фактично, змішує наукові і практичні рівні використання складових криміналістичних знань з криміналістичної техніки і криміналістичної методики, а тому його пропозиція є необґрунтованою. На наш погляд, назви розділів криміналістики повинні чітко відповідати як зазначеним положенням криміналістичної техніки і тактики, так і загальним, спеціальним і окремим завданням, характеру знань, викладених у цих розділах.

Традиційна система криміналістики не відповідає сучасним підходам щодо визначення об'єкта і предмета, вважає В. В. Тищенко й натомість пропонує двохелементну систему криміналістики. Автор зазначає, що така система повинна будуватися в залежності від характеру об'єктів криміналістики, що досліджуються як функцію по вчиненню злочину та її відображенню у зовнішньому середовищі і діяльності з розслідування і розкриття вчиненого злочину. Так, В. В. Тищенко у загальній частині криміналістики виділяє наступні розділи: 1) «Вступ до криміналістики. Загальнотеоретичні положення»; 2) «Вчення про злочин та механізм утворення інформації»; 3) «Техніко-криміналістичні способи, засоби збирання й оцінки інформації»; 4) «Процесуальні, тактичні способи й засоби збирання, дослідження і оцінки доказів»; 5) «Дослідження джерел інформації за допомогою спеціальних знань»; 6) «Теоретичні основи стратегії і тактики розслідування». У особливій частині криміналістики автор пропонує один розділ «Методики розслідування різних категорій злочинів» [11, с. 49–50]. Зазначена пропозиція є також

спірною. Вважаємо, що запропонована автором система криміналістики суперечить основним положенням про класифікації систем, криміналістичним вченням про криміналістичну техніку, тактику, методика, а назва розділу «Теоретичні основи стратегії і тактики розслідування», виходять за рамки криміналістики. Слід погодитися з Г. О. Зоріним, який визначає криміналістичну стратегію як основу застосування евристичних методів розслідування, а не як самостійний розділ криміналістики [7, с. 20]. Не зовсім коректна назва розділу «Методики розслідування різних категорій злочинів». У юридичній літературі більшість науковців правильно використовує термін «розслідування окремих видів злочинів». Відповідно до теоретичних положень криміналістики, вважаємо, що криміналістична методика складає систему методів загального характеру, тактичних прийомів і засобів криміналістичної техніки, які використовують суб'єкти криміналістичної діяльності при виявленні, розслідуванні, розкритті окремих видів злочинів та їх запобіганні.

Таким чином, концепція щодо зміни системи криміналістики запропонована В. О. Образцовим, А. Ф. Волобуєвим, В. В. Тищенком не має чіткого системно-структурного обґрунтування. У зазначеній науковій дискусії, підтримуємо точку зору більшості криміналістів, щодо чотирьохелементної системи криміналістики, до якої відносяться: «Загальнотеоретичні положення криміналістики», «Криміналістична техніка», «Криміналістична тактика», «Криміналістична методика». Як правильно зазначають, Т. В. Авер'янова, В. П. Бахін, Р. С. Белкін, В. Г. Гончаренко, Н. І. Клименко, В. Є. Коновалова, В. К. Лисиченко, М. Я. Сегай, В. Ю. Шепітько, М. П. Яблоков традиційна чотирьохелементна система криміналістики відповідає принципам системності, перевірена практикою й визнана більшістю наукових криміналістичних шкіл. Слід відзначити, що система будь-якої науки, в тому числі і криміналістики, в силу об'єктивних факторів не може бути постійною, застиглою, тому що це виключало б можливість подальшого розвитку науки, розширення сфер криміналістичних досліджень, розробки нових наукових концепцій, теорій. Безумовно, доцільно удосконалювати систему криміналістичних наукових знань при наявності об'єктивних передумов, системно-структурного обґрунтування.

На наш погляд, концепція збільшення кількості розділів криміналістичної науки є спірною. Так, А. В. Дулов, В. В. Клочков, В. С. Кузьмічов, О. М. Ларін, І. П. Можаяєва, Г. І. Прокопенко, М. В. Салтєвський, М. І. Скригонюк, В. Ю. Толстолуцький, О. Г. Філіппов та інші пропонують збільшити кількість розділів в системі криміналістики. Зокрема, О. Г. Філіппов, окрім традиційних розділів, пропонує розділ «Криміналістичні питання організації

розкриття та розслідування злочинів», в якому виокремлює: загальні питання організації роботи з розкриття і розслідування злочинів; криміналістичні версії і планування розслідування; криміналістична реєстрація; взаємодія слідчого з іншими учасниками розкриття і розслідування злочинів; розшукова робота слідчого [13, с. 252]. Такої ж думки і М. І. Скригонюк і І. П. Можаяєва. На наш погляд, криміналістичне вчення про версії, планування й організацію криміналістичної діяльності при розслідуванні злочинів мають загальнотеоретичний характер і є складовими криміналістичної методики. Щодо взаємодії слідчого з іншими працівниками правоохоронних органів, то ці положення викладені у розділі криміналістичної тактики і не має необхідності їх виокремлювати у окремому розділі криміналістики. Окрім цього, чинний КПК визначає низку слідчих (негласних) дій та право слідчого про надання доручення щодо проведення оперативним працівником зазначених негласних дій тільки під час розслідування злочину. У зв'язку з цим, вважаємо, що концепція О. Г. Філіпова та І. П. Можаяєвої про збільшення кількості розділів в системі криміналістики недостатньо обґрунтована, не відповідає положенням кримінального процесуального законодавства, потребам практики.

Слід зазначити, що проблему збільшення кількості розділів криміналістичної науки досліджували В. С. Кузьмічов та Г. І. Прокопенко. На їх думку, структура криміналістики повинна складатися з п'яти розділів: загальна теорія криміналістики; криміналістична техніка; криміналістична експертиза; криміналістична тактика; криміналістична методика [9, с. 3]. Слід погодитися з авторами, що особливе місце в системі криміналістичних знань займають спеціальні знання. Водночас є спірною пропозиція щодо виокремлення в системі криміналістики нового самостійного розділу «Криміналістична експертиза». У зв'язку з цим доцільною є точка зору Р. С. Белкіна, який виступав проти створення такого розділу, оскільки процесуальними проблемами інституту судових експертиз займається наука кримінально-процесуального права, а розробка експертних методик є функціями галузей криміналістичної техніки [2, с. 43].

У юридичній літературі зазначено, що система криміналістики відображає внутрішній, закономірний і взаємоузгоджений поділ науки на частини, розділи, галузі, вчення. У зв'язку з цим, є дискусійною пропозиція В. Ю. Толстолуцького, який запропонував в системі криміналістичної науки виокремити п'ятий розділ під назвою «Криміналістична інформатика» [12, с. 9]. Новітні інформаційні технології впливають на розвиток криміналістичної науки, активне впровадження в криміналістичну науку наукових методів і засобів інформатики є об'єктивною передумовою формування окремого

криміналістичного вчення – «Криміналістична інформатика», положення якого можуть бути використані в криміналістичній техніці, тактиці, методиці. Вважаємо, що не достатньо обґрунтованою є пропозиція В. Ю. Толстолуцького розмістити у виокремленому розділі криміналістики окреме криміналістичне вчення про криміналістичну інформатику.

Аналіз наукових підходів щодо зміни системи криміналістики, збільшення кількості розділів криміналістики та зміни назви окремих розділів, дозволяє зробити висновок:

– чотирьохелементна система сучасної криміналістики адекватна предмету, визначає основні напрями розвитку криміналістики, відповідає всім принципам системності, перевірена практикою і визнана більшістю наукових криміналістичних шкіл;

– концепції щодо зміни системи криміналістики, збільшення кількості розділів криміналістики не мають чіткого системно-структурного обґрунтування об'єктивних передумов.

Водночас, при наявності об'єктивних передумов наукової обґрунтованості, доцільно обговорювати науковому товариству зміни системи криміналістики, збільшення кількості її розділів та зміни назви окремих розділів.

Перелік посилань

1. *Баев О. Я.* Криминалистическая адвокатология. (Постановка проблемы) // Уголовное и уголовно-процессуальное законодательство: проблемы эффективности и практика применения: сб. науч. тр. Калининград, 1996. С. 58–65

2. *Белкин Р. С.* Криминалистика: проблемы сегодняшнего дня. Москва, 2001. 240 с

3. *Варфоломеева Т. В., Гончаренко В. Г., Бояров В. І.* Криміналістика. Академічний курс: підруч. Київ, 2011. 504с.

4. *Волбуев А. Ф.* Концепция Р. С. Белкина о предмете криминалистики и ее влияние на систему науки // Роль и значение деятельности профессора Р. С. Белкина в становлении современной криминалистики: сб. материалов науч. конф. Москва, 2002. С. 91–94.

5. *Головин А. Ю.* Теория и практика классификационных исследований в ... Тула, 2000. 228 с.

6. *Гросс Г.* Руководство для судебных следователей как система криминалистики. Новое изд., перепеч. с изд. 1908 г. Москва, 2002. 1088 с.

7. *Зорин Г. А.* Криминалистическая методология. Амалфея. Минск. 2000. 608 с.

8. *Колмаков В. П.* Введення в курс науки радянської криміналістики. Одеса, 1973.

9. *Кузьмічов В. С., Прокопенко Г. І.* Криміналістика: навч. посіб. Київ, 2001. 368 с.

10. *Образцов В. А.* Криминалистика. Москва, 1995. 363 с.

11. *Тищенко В. В.* Система криміналістики: проблеми оптимізації // Збірник матер. Міжнар. науково-практ. конф. Харків, 2010. С. 46–50.

12. *Толстолицкий В. Ю.* Криміналістическая информатика. Ижевск, 2003. 213 с

13. *Филиппов А. Г.* Проблемы криміналістики: избр. ст. Москва, 2007. 352 с.

14. *Криміналістика: учеб. / отв. ред. Н. П. Яблоков.* – 2-е изд., перераб. и доп. Москва, 2000. 718 с.

НЕКОТОРЫЕ ДИСКУССИОННЫЕ ВОПРОСЫ О СОВРЕМЕННОМ РАЗВИТИИ НАУКИ КРИМИНАЛИСТИКИ

В. П. Корж

В статье проанализированы псевдонаучные дефиниции уголовно-процессуального законодательства «уголовное правонарушение и уголовный проступок», которые противоречат конституционному, уголовному праву и законодательству, теоретическим положениям науки криминалистики об объекте, предмете, способе преступления, криминалистической характеристике преступлений, методике расследования отдельных видов преступлений; создают межотраслевые юридические коллизии и предложены способы их решения. Рассмотрены спорные вопросы об ограничении сферы науки криминалистики, расширении ее предмета, концепция криминалистики обвинителя, концепция криминалистики адвоката и сделан вывод о том, что не целесообразно искусственно создавать криминалистику для адвоката, криминалистику для государственного обвинителя, так как разработанные наукой криминалистикой рекомендации, приемы, методы используются в практической деятельности следователем, прокурором на досудебном следствии, государственным обвинителем, защитником, судьей в ходе судебного рассмотрения уголовного производства и обосновывается вывод об отсутствии объективных условий для расширения предмета науки криминалистики. Рассмотрена концепция увеличения количества разделов криминалистики, совершенствования ее системы и обосновывается традиционная четырехэлементная система современной науки криминалистики, которая адекватна ее предмету, определяет основные направления развития криминалистики, отвечает принципам системности, проверена практикою и признана научными криминалистическими школами, предлагается совершенствовать систему криминалистики при наличии объективных предпосылок, системно-структурного обоснования.

SOME DISPUTED ISSUES ABOUT MODERN DEVELOPMENT OF CRIMINALISTICS

V. Korzh

The article analyzes the pseudoscientific definitions of the criminal and procedural legislation «criminal offense and criminal infraction», which contradict the constitutional, criminal law and legislation, the theoretical provisions of criminalistics on the object, the subject and the method of crime, the criminalistic characteristics of crimes, methods of investigation of certain types of crimes;

create interdisciplinary legal conflicts and it is suggested ways to solve them. Disputed questions about the restriction of the field of science of criminalistics, the expansion of its subject, the concept of criminalistics prosecutor, the concept of criminalistics lawyer and concluded that it is not advisable to artificially create criminalistics for lawyers, criminalistics for the state prosecutor, as well as developed the science of forensic recommendations, prisms, methods used in practice by an investigator, a prosecutor in a pre-trial investigation, a state prosecutor, a defender, a judge during criminal proceedings, a criminal proceedings and substantiated conclusion that no objective conditions for the expansion of the subject of forensic science. The concept of increasing the number of sections of criminalistics, improvement of its system and justified the traditional four-element system of modern science of criminalistics, which is adequate to its subject, defines the main directions of the development of criminalistics, consistent with the principles of systemicity, tested by practice and recognized by criminalistics schools, it is proposed to improve the system of criminalistics in the presence of objective prerequisites, systematically structural justification.

УДК 343.98

Н. В. Нестор
кандидат юридичних наук,
заступник директора з наукової роботи

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАРАНТІЙ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА

Дана стаття присвячена дослідженню окремих гарантій незалежності судового експерта та правильності його висновку. Проаналізовано існуючі прогалини законодавчого регулювання, запропоновано шляхи щодо їх усунення.

Ключові слова: *судово-експертна діяльність, гарантії, судовий експерт, відповідальність, умови діяльності.*

Незворотність курсу України на європейську інтеграцію, метою якої є набуття членства в Європейському Союзі, зумовлює необхідність докорінних змін в політичній, правовій, економічній та соціальній сферах нашої держави. Одним з ключових напрямків реформ на сучасному етапі є проведення судової реформи, що має втілити в життя практичну реалізацію принципу верховенства права та забезпечити функціонування судової системи та суміжних правових інститутів відповідно до міжнародних стандартів та передового досвіду.

У цьому контексті особлива увага має бути прикута питанням судово-експертної діяльності, метою якої є забезпечення судових